

آشنایی با گیاهان دارویی و خواص آنها

گردآوری و تدوین:

دکتر حسن زمانی

با همکاری دانشجویان مرکز آموزشی علمی-کاربردی کشاورزی فن آوران صدرا

پیش‌گفتار

گیاهان دارویی از دیر باز مورد توجه انسان بوده به طوری که محققان و دانشمندان بر روی آثار دارویی و درمانی آن تاکید داشته اند. متأسفانه تا به امروز کشت و صنعت گیاهان دارویی در کشورمان پیشرفت قابل قبولی نداشته است. در حالی که با توجه به شرایط مناسب اقلیمی و وجود زمین های حاصلخیز، میتوان به موفقیت های چشمگیری در این زمینه دست یافت. در این کتاب (آشنایی با گیاهان دارویی و خواص آن ها) که حاصل تلاش و دسترنج دانش و تجربه مرکز آموزش علمی-کاربردی فن آوران کشاورزی صدرا در استان فارس شهرستان شیراز به نام های آقایان حسین رحمانیان، مهدی حاتمی، محمد مهدی نظری، محمدرضا بهروزی، حسین دلبر خانکهدانی، مهدی زارع، حمید محمد صادق، محمد رحمانی، محمدرضا افراسیابی، محمد حسن زارع، محمدصادق کاظمی شیرازی، مسعود محمودی احمد آباد، مسعود ملک مکان و سرکار خانم ها لاله دباغ، کبری دهقان، سیمین سلمانی، حکیمه زارعی، زهرا ایزدخواه، نسرین ارجمندی، سمیه ترک و فرزاده، شهناز حیاتی نور آبادی، حدیثه صلاحی، آزاده فیروز اردکانی، هما حیدری، سحر آفریدون، اسما اله یاری ابنوی، فرزانه نوروژی و زهره نوری می باشد به سوانح و اهتمام جامع کاربر گیاهان دارویی گردآوری و تدوین شده است و به همه عزیزان مطالعه این کتاب پیشنهاد می گردد و همه انتقادات و پیشنهادات را پذیرا هستیم.

فهرست

عنوان	شماره صفحه
مقدمه.....	۱
تاریخچه گیاهان دارویی.....	۱
طبقه بندی.....	۲
گیاهان دارویی.....	۳
گیاهان معطر.....	۳
گیاهان دویه ای.....	۳
بهره برداری از گیاهان دارویی.....	۳
گیاهان دارویی مجز و مجامع.....	۳
گیاهان دارویی مشروط.....	۴
گیاهان دارویی غیر مجاز.....	۴
دلایل رویکرد به گیاهان دارویی.....	۴
دیدگاههای بیولوژیکی.....	۵
فصل اول	
گیاه شناسی.....	۸
سلول شناسی یا سیتولوژی گیاهی.....	۸
آناتومی گیاهی یا علم.....	۸
مورفولوژی گیاهی یا ریخت شناسی.....	۸
فیزیولوژی گیاهی.....	۸
اکوشیمی گیاهی.....	۹
اکو فیزیولوژی گیاهی.....	۹
فیتوشیمی یا بیوشیمی گیاهی.....	۹
فنولوژی یا زیست گرد گیاهی.....	۹
عوامل موثر بر رشد و نمو گیاهان دارویی.....	۹
نور.....	۹
درجه حرارت.....	۱۰
رطوبت و آبیاری.....	۱۰

۱۰	 خاک و عناصر غذایی
۱۰	 مکان رویش
۱۰	 سن گیاه و مراحل مختلف رشد
۱۰	 عملیات به زراعی
۱۱	 عوامل زنده و غیر زنده
۱۱	 تنش های محیطی

فصل دوم

۱۳	 شنگ کوهی
۱۶	 گویا
۲۰	 سارافان
۲۳	 کتان
۲۵	 فلفل سیاه
۲۸	 کرفس کوهی
۳۱	 فندق افسونگر
۳۴	 کاسنی
۳۷	 کارلا
۴۱	 قاصدک

فصل سوم

۴۴	 بنگ دانه
۴۷	 شنبلیله
۵۱	 رزماری
۵۳	 گیاه زنیان
۵۵	 به لیمو
۵۷	 انگور اورگن
۵۸	 گردو
۶۰	 بابونه
۶۳	 زردچوبه
۶۶	 زنجبیل

فصل چهارم

۷۲.....	خار مریم.....
۷۵.....	بادیان.....
۷۹.....	بنفشه.....
۸۲.....	مارچوبه.....
۸۸.....	مورینگا.....
۹۱.....	زبرفون.....
۹۵.....	اسطوخودوس.....
۹۸.....	سنا.....
۱۰۰.....	رازبانہ.....
۱۰۳.....	گیلاس وحشی یا گیلاس سیاه.....

فصل پنجم

۱۰۶.....	کندش.....
۱۱۰.....	تاتوره (سرده).....
۱۱۴.....	گیلاس زمستانی.....
۱۱۹.....	جینسنگ هندی.....
۱۲۲.....	کاکنچ، عشق در قفس.....
۱۲۴.....	قطران شنگ.....
۱۲۵.....	بارهنگ.....
۱۲۸.....	پرسیاوشون.....
۱۳۰.....	گیاد پای خر.....
۱۳۱.....	کوله خاس.....

فصل ششم

۱۳۹.....	گل ماهور.....
۱۴۱.....	گل ساعتی.....
۱۴۴.....	عناب.....
۱۴۸.....	گل میخک.....
۱۵۲.....	وانیل.....

۱۵۴		دمنوش چهارگل
۱۵۵		خواص گل ختمی
۱۵۵		خواص گل زوفا
۱۵۵		خواص گل خبازی یا پنیرک (ختمی خبازی)
۱۵۶		خواص تخم گشنیز

فصل هفتم

۱۵۸		خواص پرسیاوشان
۱۵۸		خواص سیستان
۱۵۸		خواص پونه
۱۵۸		گیاه انیسون
۱۶۰		گیاه آویشن
۱۶۲		گلرنگ
۱۶۵		کنگر کوهی
۱۶۷		علف طلائی
۱۶۹		علف لیمو
۱۷۵		گیاه حنا

فصل هشتم

۱۸۳		اسفرزه
۱۸۵		برگ بو
۱۸۷		ثعلب
۱۹۰		فاخره
۱۹۳		خرنوب
۱۹۶		خون اژدها
۲۰۰		سنبل الطیب
۲۰۵		شیرین بیان
۲۰۹		کاکوتی
۲۱۳		کنگر فرنگی

مقدمه

تاریخچه گیاهان دارویی

به طور کلی معلوم نیست که دقیقاً چه گیاهانی به عنوان دارو مورد استفاده انسان قرار می گرفته است. اما چیزی که مسلم است اطلاعات مربوط به اثرات و خواص دارویی گیاهان از زمان های بسیار دور و به تدریج به دست آمده است. مصریان و یونانیان حدود ۲۷ قرن قبل از میلاد از گیاهان به عنوان دارو استفاده می کردند و همچنین مردم یونان خواص برخی از گیاهان را به خوبی می دانسته اند.

بقراط حکیم و شاعران ایران باستان استفاده از گیاهان را در درمان بیماری ها مورد استفاده قرار می دادند و یکی از شاعران ارسطو بنام تئوفر مکتب درمان با گیاه را بنیان گذاری نمود. پس از ایشان شخصی نام دیوپسکورید در قرن اول میلادی مجموعه ای از ۶۰۰ گیاه دارویی را با سر-واص تهیه و به صورت کتاب در آورد که بعدها سرآغاز بسیاری از مصنفات علمی در زمینه گیاهان دارویی گردید.

ابوعلی سینا و رازی به دانش درمان با گیاه رونق زیادی دادند و کتاب هایی را چون قانون و الحاوی به رشته تحریر در آوردند. به طور کلی امروز گیاهانی به عنوان گیاهان دارویی شناخته می شوند که دارای صفات زیر باشند:

۱- در پیکره این گیاهان مواد خاصی ساخته و ذخیره می شوند که این مواد دارای خواص متعددی هستند و از جمله می توان به مواد موثره برای درمان برخی از بیماری ها اشاره کرد. مواد فعال مذکور در طی سلسله فرآیندهای ویژه و پیچیده شیمیایی به مقدار بسیار کم در گیاه ساخته می شود که به این مواد متابولیت های ثانویه گویند.